

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-11-7>

УДК 373.2"364"

Віталіна Вячеславівна Любива
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2228-2013>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Глухівський національний педагогічний університет
імені О. Довженка
м. Глухів, Україна
vitalion482@gmail.com

Арсен Ігорович Конопля
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-6823-3471>
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 012 Дошкільна освіта,
Глухівський національний педагогічний університет
імені О. Довженка
м. Глухів, Україна
arsenkonoplia@gmail.com

ОГЛЯД ЧИННИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Науково-оглядова розвідка присвячена визначенню чинників забезпечення якості дошкільної освіти. Окреслено, що геополітичні виклики зумовлюють нагальну потребу в створенні безпечного освітнього середовища.

Психоемоційний стан дітей, запити замовників освітніх послуг (батьків, та осіб, що їх замінюють), родин, які постраждали внаслідок збройної агресії, а також необхідність модифікації освітніх програм до умов воєнного стану вимагають від педагогів особливих знань, адаптаційних стратегій і психолого-педагогічної підтримки.

Автори зазначають, що забезпечення якості дошкільної освіти в умовах воєнного часу має законодавче підґрунтя, а саме: забезпечення права на освіту, що є визначальним для індивіда та суспільства в цілому. Забезпечення якості дошкільної освіти розглянуто, не тільки як адміністративне завдання, але й як соціокультурна відповідальність, що має базуватися на комплексному підході з урахуванням викликів сьогодення, необхідності мультидисциплінарної підтримки й стратегічного планування в умовах нестабільності. Пересвідчилися, що в межах вибірки інституційних установ (закладів дошкільної освіти) підходи щодо якості освітнього процесу різняться, і з воєнним станом «якість» залишається риторичною ремаркою.

Ключові слова: діти дошкільного віку, якість освіти, війна, психологічний стан, виклики, безпека, освітнє середовище.

Вступ. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» (Про дошкільну освіту, 2024), який спирається на Конституцію України та Закон України «Про освіту» (Про освіту, 2017) держава надає всебічну допомогу сім'ї у розвитку, вихованні та навчанні дитини; забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти в державних і комунальних закладах дошкільної освіти у межах державних вимог до змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти, викладеного у Базовому компоненті дошкільної освіти та обов'язкову дошкільну освіту дітей старшого дошкільного віку. Якість освіти, яку отримує здобувач дошкільної освіти залежать від багатьох чинників. Зокрема, за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм» (*Критерії якості*, 2019) одним з ключових чинників виступає рівень освіченості та компетентності кадрів. Крім цього, у Пропозиціях Європейської комісії зазначається, що «якість

дошкільної освіти й догляду за дітьми слід розглядати як комплексне явище, а заходи для досягнення, поліпшення та подальшого розвитку якості є взаємозалежними й не мають розглядатися окремо. Вони стосуються структури дошкільної освіти (освітні стандарти, освітні програми, співвідношення дітей і дорослих, мережа закладів дошкільної освіти тощо), практик надання освітніх послуг (взаємодія з дітьми, співпраця з колегами, партнерство з батьками) і результатів надання освітніх послуг (враховує переваги для дітей (добробут, залучення, соціальні навички) та їхніх батьків, спільнот і суспільства) (*Що таке якісна дошкільна освіта*, 2021). Також в Пропозиціях наголошується на складності і відносності цього поняття, адже воно постійно змінюється відповідно до розвитку нових ідей, наявних переконань і цінностей.

В умовах воєнного стану, який запроваджений на території України з 2022 року, здатність системи дошкільної освіти забезпечити здобувачам освіти високу якість освіти викликає хвилювання багатьох суб'єктів освітнього процесу. Трактуючи поняття «якість освіти» як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» (*Про освіту*, 2024), всі дотичні до освітнього процесу суб'єкти розуміють, що на якість освіти можуть значно вплинути річні чинники, насамперед, безпекові (військові дії, артилерійські обстріли, ризики нанесення ракетно-бомбових ударів, диверсійно-розвідувальні групи, руйнування (пошкодження) критичної інфраструктури та обмеження використання енергоресурсів, комендантська година тощо); внутрішнє переміщення як надавачів так і отримувачів освітніх послуг, доступність до ресурсів, мереж комунікації тощо.

Проаналізуємо наявні наукові дослідження про систему дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

В. Кремень підкреслює, що модернізація системи дошкільної освіти вимагає значних зусиль як з боку суспільства, так і держави. Наголошено, що ранній дошкільний вік є особливим періодом у психофізичному та особистісному розвитку дитини, оскільки саме в цей час вона є найбільш сприйнятливою до педагогічних впливів (Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації, 2023). Ми суголосні з думкою науковця, і додаємо, що модернізація дошкільної освіти є не лише інструментом виховання нових поколінь, але й важливим інвестиційним внеском у майбутнє суспільства, адже серед важливих проблем дошкільної освіти в Україні залишається недостатня увага до системи суспільних впливів на розвиток дитини в перші три роки життя.

А. Богуш підкреслює, що дошкільна освіта, як перша важлива ланка освітньої системи, повинна гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити. Вона має забезпечувати дитину необхідною якісною інформацією, сприяти реалізації її природного потенціалу та формувати орієнтацію на загальнолюдські й національні цінності (Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації, 2023).

О. Рейпольська стверджує, що обмежений доступ дітей до закладів дошкільної освіти через безпекові умови, перебування дітей за кордоном та необхідність запобігання освітнім втратам вимагають активного пошуку нових шляхів для забезпечення доступності та якості дошкільної освіти (Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації, 2023).

Однак, ці реалії також стимулюють пошук інноваційних рішень, які можуть не лише компенсувати тимчасові обмеження, але й покращити якість освіти загалом. Одним із таких, є «еволюція» дистанційної та змішаної форми дошкільного навчання. Завдяки сучасним технологіям можна зорганізувати освітній процес, який дозволяє дітям отримувати базові знання та ключові навички незалежно від їх місцезнаходження. Віртуальні навчальні платформи, інтерактивні заняття, консультації для батьків та інші допоміжні digital-інструменти створюють передумови для безперервного навчання навіть у кризовій ситуації. Варто виокремити роль мобільних дошкільних груп та/або освітніх просторів, які можуть функціонувати у регіонах, де традиційні форми організації освітнього процесу тимчасово недоступні. Залучення громадських організацій та міжнародних партнерів до створення таких ініціатив сприяє розширенню доступу до якісної дошкільної освіти.

О. Семенова зазначає, що діти, народжені в період 2016–2022 років, зазнають значного емоційного впливу через соціальні потрясіння, зокрема пандемію COVID-19 і війну. Також,

тривожність дорослих (батьків і педагогів) передається дітям, посилюючи їхній емоційний стрес. Акцент зміщений на тому, що забезпечення емоційної стабільності є ключовим для нормального розвитку дітей і запобігання можливим довгостроковим психологічним наслідкам (Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації, 2023)

О. Західна та П. Дарчук досліджують проблему фінансування дошкільної освіти в Україні в умовах війни: сучасний стан фінансування дошкільної освіти в регіонах, а також основні причини недостатнього забезпечення фінансовими ресурсами. Адекватне фінансування однозначно сприятиме забезпеченню високих стандартів дошкільної освіти, що відповідатимуть сучасним вимогам, і допоможе формувати висококваліфікований та конкурентоспроможний кадровий потенціал (Стан фінансування дошкільної освіти в Україні в умовах війни, 2023).

На думку О. Добош показником успішності діяльності закладу дошкільної освіти в сучасних умовах в освітньому просторі всіх рівнів важливого значення набуває підвищення ефективності методичної роботи (О. Добош, 2022). Ми переконані, що орієнтація на підвищення ефективності адміністративних процесів може призвести до формалізму, коли увага концентрується на документах, тренінгах чи планах, тоді як потреби дітей та їх індивідуальний розвиток залишаються позаду. Успішність має вимірюватися результатами розвитку дітей дошкільного віку, їх емоційного стану, соціалізації та готовності до подальшого навчання

Заходам, спрямованим на збереження та розвиток ігрової діяльності дітей в умовах війни, що є ключовим для емоційного та психічного благополуччя присвячений науковий пошук І. Любченко та А. Сажієнко. Автори наголошують, що освітні прогалини в ігровій діяльності дітей в умовах війни в Україні – це серйозна проблема, яка може мати пролонгований характер (І. Любченко, А. Сажієнко, 2024). Як засвідчують дослідження вищезазначених авторів, у науковому дискурсі висвітлюються різні аспекти проблематики дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Зокрема, значна увага приділяється питанням психологічного благополуччя дітей, реалізації їх права на освіту, фінансового забезпечення освітньої галузі, а також оптимізації методичної роботи. Однак у сучасних наукових розвідках фактично відсутній системний аналіз і ґрунтовне дослідження проблеми якості дошкільної освіти як комплексного показника ефективності освітньої діяльності, що враховує інституційні, педагогічні, соціальні та емоційні компоненти.

Це є свідченням того, що єдиного бачення стосовно чинників, які впливають на якість дошкільної освіти в умовах воєнного стану не виокремлено, відтак наш пошук присвячується саме цій науково-практичній задачі.

Мета статті полягає в окресленні викликів у сфері дошкільної освіти, що виникли внаслідок російсько-української війни та впливають на якість дошкільної освіти.

Методи дослідження: абстрагування, індукція, дедукція, аналіз фахової літератури, статистичний аналіз.

Ключове поняття дослідження. Аналіз наукових досліджень та законодавчих актів, презентований нами у публікаціях (Лисиця, Конопля, 2023; Лисиця, Конопля, 2024(a); Лисиця, Конопля, 2024 (b)), дозволив сформулювати визначення поняття «якість дошкільної освіти», як інтегральної характеристики системи вибору освітньої траєкторії для дитини, за якої враховуються її індивідуальні потреби та інтереси зацікавлених сторін (зокрема сім'ї та держави), забезпечуючи при цьому соціальну захищеність від потенційно-некоректних педагогічних дій, цілей, а також спрямована на досягнення оптимального рівня сформованих компетентностей, що є необхідними для успішного навчання в початковій школі, особистісному і професійному розвитку.

Безпека освітнього процесу як чинник забезпечення якості освіти. У червні 2022 року Міністерство освіти і науки України (МОН) оприлюднило лист «Про підготовку до початку та особливості організації навчального середовища 2022/23 навчального року», в якому зазначено, що пріоритетним завданням є гарантування безпечних умов навчання та праці для усіх учасників освітнього процесу, зокрема з урахуванням досвіду роботи закладів освіти в умовах воєнного часу. Крім того, необхідно забезпечувати якість освіти, яка буде впливати на перспективи добробуту нинішніх здобувачів освіти, їх родин, громад і країни в цілому впродовж десятиліть (*Про підготовку*, 2022). Крім цього, у Листі МОН № 1/8820-23 від 20.06.23 року «Про організацію безпечного освітнього

простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» (2023) наголошено на необхідності організації рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти та педагогічної діяльності.

Відтак перед освітянською спільнотою у військовий час постало безліч викликів до яких ніхто не був готовий. Першим і основним викликом є питання безпеки освітнього процесу. Безпечне освітнє середовище – комплекс умов, створених освітньою установою з метою забезпечення фізичної, психоемоційної та морально-етичної цілісності учасників освітнього процесу, у якому дотримано санітарно-гігієнічні, протипожежні та будівельно-технічні регламенти, стандарти кібербезпеки та нормативи щодо захисту персональних даних і якості харчування. Безпечне освітнє середовище спрямоване на превенцію актів насильства, цькування (булінгу), дискримінації (статова, мовна, расова, релігійна, етнічна, майнова, за станом здоров'я), приниження честі й гідності, а також запобігання інформаційно-пропагандистському впливу, в тому числі за допомогою «media space».

Нагальним залишається питання безпечного та комфортного перебування учасників освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в укриттях та захисних спорудах, адже у разі необхідності працівники закладу освіти мають здійснити «переміщення вихованців до укриття під час денного сну або прийому їжі ...враховуючи ситуацію, особливості розташування й обладнання захисного приміщення...» (Про організацію безпечного, 2023). За офіційною статистикою Міністерства освіти та науки (МОН), відповідні укриття облаштовані лише у 56,1 % дитячих садків (Поки ракети, 2023). Саме тому у прикордонних зонах навчання в ЗДО не відбувається взагалі, а в місцях відносної безпеки діти з педагогами просто відсиджують годинами у приміщеннях, які дуже віддалено відповідають вимогам ДСНС. Наприклад, це такі вимоги як: «відповідність загальним вимогам ДСНС, наявність місць для відпочинку дітей, ігрових та розвивальних осередків, інформативність, змістовність, відповідність віковим особливостям, здатність стимулювати когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий розвиток дітей. Дидактичне обладнання: технічні засоби навчання, дидактичні, настільно-друковані ігри, різні види театрів, шашки, шахи, набори для малювання та поробок з паперу, природного матеріалу тощо» (Про організацію безпечного, 2023)

Руйнування освітніх закладів як чинник впливу на якість дошкільної освіти. Статистичні дані щодо руйнувань освітніх закладів засвідчують, що станом на 24 березня 2024 року задокументовано руйнування та пошкодження 34,1 % закладів дошкільної освіти України (Два роки під прицілом, 2024) (Рис. 1).

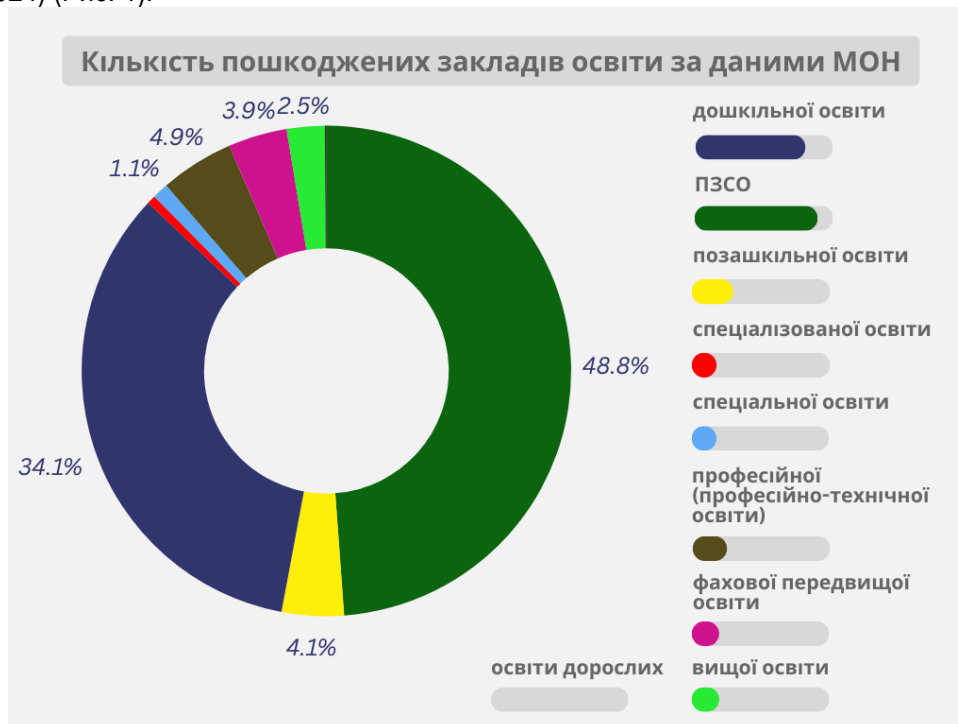

Рис. 1. Інфографіка пошкоджених закладів освіти (Дані з джерела: Два роки під прицілом, 2024)

У світлі цих цифр та подій постає питання щодо можливості організації ефективного процесу навчання, навіть дистанційно (протягом дня) та якості такого навчання.

Забезпечення санітарно-гігієнічного режиму під час дистанційного навчання в закладі дошкільної освіти як чинник, що впливає на якість освіти. У разі запровадження дистанційного навчання у сфері дошкільної освіти педагогам важливо пам'ятати про особливості дітей цього віку і санітарно-гігієнічні норми, які необхідно враховувати (*Про затвердження Санітарного регламенту*, 2016). Зокрема, слід враховувати, що перш за все уся освітня робота має здійснюватися із залученням до неї батьків вихованців задля ознайомлення їх зі змістом, формами і методами розвитку їхніх дітей. Відповідно до розділу XII Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів, тривалість безперервної роботи перед монітором комп'ютера для дітей 5-річного віку не має перевищувати 10 хв. Максимальна кратність роботи протягом тижня для дітей 5 і 6 років – 2 рази. Дні тижня, в які доцільно працювати з комп'ютером: вівторок, четвер – оптимальні дні; понеділок – можливо використовувати гаджети; п'ятниця – не рекомендовано. Рекомендований для занять час дня: перша половина – оптимально; друга половина – допустимо. Місце в 25-хвилинному занятті – середина заняття, між вступом і заключною частинами. Рекомендовано перед і після роботи за комп'ютером або іншими гаджетами, робити спеціальну гімнастику для очей та опорно-рухового апарату, м'язів тулуба, особливо спини, що знаходяться в статичному стані; м'язів кисті працюючої руки (*Про затвердження Санітарного регламенту*, 2016).

В Україні розроблено ряд положень, які регулюють дистанційну освіту, а саме: Положення про дистанційне навчання (2013) (Положення про дистанційне навчання, 2013), внесені зміни до Положення про електронні освітні ресурси (2019) (Положення про електронні освітні ресурси, 2019) та ряд документів про дистанційну форму навчання у різних ланках освіти. Цими документами окреслені умови реалізації дистанційного навчання в закладі дошкільної освіти передбачають: партнерську співпрацю закладів дошкільної освіти з батьками або їхніми представниками; надання різноманітної підтримки дітям, їхнім батькам та педагогам у період дистанційного навчання; здійснення психолого-педагогічного супроводу для дітей з особливими освітніми потребами; підготовку вихователів до роботи в умовах освітніх змін та викликів; забезпечення постійного моніторингу освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Дистанційний освітній процес набуває як формальних так і неформальних ознак. Прикладом неформальної дошкільної освіти є дитячий онлайн-садок НУМО з відео-заняттями для дітей віком від 3 до 6 років та переліком корисних ресурсів для дорослих та дітей щодо психологічної підтримки, навчання та інформування (*Дистанційні платформи*, 2022).

Емпіричне вивчення викликів у сфері дошкільної освіти, що виникли внаслідок військової агресії Росії проти України, та впливають на якість дошкільної освіти. З метою вивчення викликів у сфері дошкільної освіти в умовах війни, що виникли внаслідок війни Росії проти України, та впливають на якість дошкільної освіти нами було зорганізоване анкетування батьків дітей дошкільного віку.

Дослідження охопило 206 респондентів з чотирьох міст Сумської області. Глухівський дошкільний навчальний заклад (центр розвитку дитини «Світлячок»), Глухівський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок «Зірочка»), Глухівський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок «Ромашка»); Кролевецький ЗДО (ясла-садок) № 6; СДНЗ № 6 (м. Шостка), ШДНЗ № 9 «Десняночка» (м. Шостка), ШДНЗ (ясла-садок) № 11 «Казка» (м. Шостка); ЗДО (центр розвитку дитини) № 3 «Дивосвіт» (м. Конотоп), ЗДО № 11 «Вітерець» (м. Конотоп).

Анкета була побудована з урахуванням вікових особливостей дітей, специфіки роботи закладів дошкільної освіти та реалій воєнного часу. Вона включала такі питання:

1. Чи користуєтеся ви ресурсами від UNICEF щодо психологічної підтримки та навчання ваших дітей?

2. Чи створене безпечне освітнє середовище в ЗДО у вашому місті?

3. Який формат проведення занять (очний, дистанційний, змішаний) пропонує заклад дошкільної освіти, що відвідує ваша дитина?

4. Які дії педагогів у разі сигналу повітряної тривоги під час заняття?

Характеристики вибірки: опитуваних (206 осіб); вік респондентів: мінімальний вік – 19 років, максимальний вік – 64 роки; статевий розподіл: (69,9% жіночої статі, 144 особи / ≈30,1% чоловічої статі, 62 особи). Опитування дозволило отримати такі дані:

1. *використання ресурсів від UNICEF щодо психологічної підтримки та навчання дітей* – 43% респондентів (89 осіб) зазначили, що активно користуються ресурсами UNICEF.

32% респондентів (66 осіб) частково знайомі з цими ресурсами і час від часу їх використовують.

25% респондентів (51 особа) не мають інформації або не користуються такими ресурсами.

2. *створення безпечного освітнього середовища в ЗДО* –

70% респондентів (144 особи) вважають, що заклади дошкільної освіти у їхніх містах забезпечують достатній рівень безпеки для дітей.

20% респондентів (41 особа) вказали, що умови безпеки створені лише частково, потребують покращення.

10% респондентів (21 особа) оцінили рівень безпеки як незадовільний.

Отже, значна частина респондентів віком від 30 до 50 років надчутливо сприймає проблеми безпеки й стабільності, що відповідає демографії з найбільшою соціальною та економічною відповідальністю. Виділяємо високу залученість серед осіб жіночої статі до кола суспільних і сімейних питань, бо для переважної більшості респондентів безпека стала ключовим питанням. Війна призвела до появи нових ускладнень, таких як перебої з електроенергією, обмеження доступу до Інтернету, які особливо турбують батьків, що прагнуть бути поінформованими. Опитані, відзначили необхідність належного інформування, що включає в себе постійну комунікацію про кризові ситуації, шляхи безпечного перебування в ЗДО й вдома та організацію комплексу заходів для підтримки безперебійного живлення для дистанційних занять.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Встановлено, що ключовою перешкодою забезпеченню якості дошкільної освіти в закладі дошкільної освіти є російсько-українська війна. Визначено детермінанти, що мають суттєвий вплив на забезпечення якості дошкільної освіти в умовах воєнного стану такі, як-от:

1. Безпека освітнього процесу – це базис в ЗДО, що має охоплювати як фізичну безпеку дітей та педагогічного персоналу (наявність сертифікованих укриттів, евакуаційних протоколів, систем раннього оповіщення), так і психологічну захищеність. Забезпечення психоемоційного благополуччя передбачає запровадження системної психосоціальної підтримки, використання травмо-зорієнтованих підходів у роботі з дітьми та формування безпечного освітнього середовища, що сприяє адаптації після стресових подій.

2. Подолання проблеми руйнування освітніх закладів – у довгостроковій перспективі має відображати реалізацію відновлення пошкодженої інфраструктури мережі освітніх закладів. Пошкоджена матеріально-технічна база ЗДО створює значні бар'єри для доступу дітей до якісної освіти. Не менш важливим є залучення державних та міжнародних ресурсів для капітального відновлення закладів із застосуванням принципів універсального дизайну та сучасних архітектурних рішень.

3. Забезпечення санітарно-гігієнічного режиму під час організації дистанційного навчання – вимагає впровадження регламенту, що враховуватиме фізіологічні та психоемоційні особливості дитини. Зокрема, це стосується оптимальної тривалості онлайн-занять, умов зорового та фізичного навантаження і т.п.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні таких нагальних проблем, як: забезпечення доступу до Інтернету та гаджетів сімей з дітьми дошкільного віку в містечках та селах України; створення безпекового механізму (алгоритму) в освітньому процесі ЗДО під час повітряної тривоги, ракетних та артилерійських обстрілів.

Література

- Два роки під прицілом. Медичні та освітні заклади, з якими воює Росія URL : https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Press_Med_Osvit_CoverA4-1-1.pdf (Дата звернення: 30.06.2024)
- Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації URL : <https://mon.gov.ua/news/distantsiyni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-y-perevirenoi-informatsii> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Добош О. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 жовтня 2022 р., Мукачево / ред.кол. : Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2022. 402 с. С. 143–146.
- Західна О., Дарчук П. Стан фінансування дошкільної освіти в Україні в умовах війни URL : <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5863> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Костецька М. Підвищення якості вищої освіти як чинник розвитку і модернізації змісту освітнього процесу URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/265532.pdf> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Критерії якості дошкільної освіти: звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм» (ECERS) URL: http://ussf.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=105&catid=21&Itemid=251 (Дата звернення: 30.06.2024)
- Лисиця В. В., Конопля А. І Дошкільна освіта в дискурсі філософської думки та рефлексії. *Актуальні проблеми історії, філософії та права у дослідженнях молодих учених»: матеріали VII Всеукраїнської конференції молодих учених (Київ, 14 грудня 2023 року)*. Київ : «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. URL : https://ivinas.gov.ua/novini/download/1384_ab6a7bf182abf41444c481382a399a0b.html 4/2 (Дата звернення: 30.06.2024)
- Лисиця В. В., Конопля А. І. Маркетингові стратегії в управлінні закладом дошкільної освіти *Підприємництво та торгівля: сучасний стан і перспективи розвитку* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (16 трав. 2024 р.) / відп. ред. О. М. Полінкевич, І. В. Кривов'язюк, М. В. Войчук. Електрон. дані. Луцьк : Вежа Друк, 2024b. 152 с. С. 25–27
- Лисиця В. В., Конопля А. І. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах економічної нестабільності та викликів воєнного стану. *Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. Випуск 159 (спецвипуск). Ч.2 К.* : Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, 2024a. 187 с. С. 40–41
- Любченко І., Сажієнко А. Забезпечення доступної та якісної дошкільної освіти URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24855/1/87.pdf> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Поки ракети над головою. Що з укриттями українських шкіл після двох років війни URL : <https://finance.ua/ua/goodtoknow/ukryttia-dlia-szkil> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Положення про дистанційне навчання URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (Дата звернення: 30.10.2024) Положення про електронні освітні ресурси <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0666-19#Text> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 № 2628-III URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів: Наказ від 24.03.2016 № 234. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2016 р. за № 563/28693 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів Лист МОН № 1/8820-23 від 20.06.23 року URL : <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89460/> (Дата звернення: 30.06.2024)
- Про освіту: Закон України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення: 30.06.2024)

Про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022/23 навчальному році
Лист МОН № 1/7035-22 від 27.06.22 року URL :
https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/86779/ (Дата звернення: 30.06.2024)
Сисоєва С.О., Рейпольська О.Д. Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації. DOI : <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5207>
Що таке якісна дошкільна освіта: огляд показників та практичні поради їхнього впровадження URL :
<https://mon.gov.ua/news/shcho-take-yakisna-doshkilna-osvita-opublikovano-oglyad-pokaznikiv-ta-praktichni-poradi-ikhного-vprovadzhennya> (Дата звернення: 30.06.2024)

References

- Distance Platforms for Learning, Self-Development, and Getting Help and Verified Information
<https://mon.gov.ua/news/distantsiyni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-y-perevirenoi-informatsii> (Date of access: 30.10.2024.) (ukr).
- Dobosh, O. (2022). Education and the Formation of the Competitiveness of Specialists in the Conditions of European Integration: collection of theses of reports of the VI International Scientific and Practical Conference, October 27-28, 2022, Mukachevo : MDU State University Publishing House. 143–146 (ukr).
- Kostecka, M. Improving the Quality of Higher Education as a Factor in the Development and Modernization of the Content of the Educational Process
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/265532.pdf> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- Liubchenko, I. & Sazhienko, A. Ensuring Accessible and High-Quality Preschool Education
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24855/1/87.pdf> (Date of access: 30.10.2024.) (ukr).
- Lysytsia, V. V. & Konoplia, A. I. (2024b) Marketing Strategies in the Management of Preschool Educational Institution. Entrepreneurship and Trade: Current State and Development Prospects: materials of the IV International Scientific and Practical Conference (May 16, 2024) / editors O. M. Polinkevych, I. V. Kryvoviazuk, M. V. Voichuk. Electronic data. Lutsk: Vezha Druk. 25–27 (ukr).
- Lysytsia, V. V. & Konoplia, A. I. (2024a) Legal Support for the Financial Security of the State in Conditions of Economic Instability and Challenges of Martial Law. Current issues of international relations: collection of scientific works. Issue 159 (special issue). Part 2 K.: Taras Shevchenko National University of Kyiv. Educational and Scientific Institute of International Relations, 40-41
<http://surl.li/qlawob> (Date of access: 30.10.2024.) (ukr).
- Lysytsia, V. V. & Konoplia, A. I. (2023) Preschool Education in the Discourse of Philosophical Thought and Reflection. «Current Issues of History, Philosophy and Law in the Research of Young Scientists»: materials of the VII All-Ukrainian Conference of Young Scientists (Kyiv, December 14, 2023) : «Institute of World History of the NAS of Ukraine». https://ivinas.gov.ua/novini/download/1384_ab6a7bf182abf41444c481382a399a0b.html 4/2 (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- On Approval of the Sanitary Regulations for Preschool Educational Institutions: order dated 03/24/2016 No. 234. Registered with the Ministry of Justice of Ukraine on April 14, 2016 under No. 563/28693
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- On Preparation for the Start and Features of the Organization of the Educational Process in the 2022/23 Academic Year Letter of the Ministry of Education and Science No. 1/7035-22, dated 06/27/22
https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/86779/ (Date of access: 30.10.2024.) (ukr).
- On Preschool Education: Law of Ukraine, dated 11.07.2001 No. 2628-III
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (Date of access: 30.10.2024.) (ukr).
- On the Organization of Safe Educational Space in Preschool Educational Institutions and the Equipment of Shelters Letter of the Ministry of Education and Science No. 1/8820-23, dated 06/20/23
<https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89460/> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- Quality Criteria for Preschool Education: Report on the Results of Study Within the Framework of the International Project «International Quality Criteria for Preschool Educational Programs»

- (ECERS) http://ussf.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=105&catid=21&Itemid=251 (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- Regulations on Distance Learning URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- Regulations on Electronic Educational Resources <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0666-19#Text> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- Sysoieva, S. O. & Reipolska, O. D. Educational Process in Preschool Educational Institutions Under Martial Law: Theory, Practice, Innovations. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5207> (ukr).
- Two Years Under the Gun. Medical and Educational Institutions that Russia is at War with https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Press_Med_Osvit_CoverA4-1-1.pdf (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- What is Quality Preschool Education: an Overview of Indicators and Practical Tips for Their Implementation Published <https://mon.gov.ua/news/shcho-take-yakisna-doshkilna-osvita-opublikovano-oglyad-pokaznikiv-ta-praktichni-poradi-ikh-nogo-vprovadzheniya> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- What is Quality Preschool Education? <https://www.unicef.org/ukraine/media/10576/file/NUMO-brochure1.pdf> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- While the Rockets are Overhead. What About the Shelters of Ukrainian Schools after Two Years of War? <https://finance.ua/ua/goodtoknow/ukryttia-dlia-szkil> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).
- Zakhidna, O. & Darchuk, P. The state of financing of preschool education in Ukraine during the war <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5863> (Date of access: 30.06.2024.) (ukr).

OVERVIEW OF THE FACTORS OF ENSURING THE QUALITY OF PRE-SCHOOL EDUCATION UNDER THE CONDITIONS OF THE MARTIAL STATE

Vitalina Liubyva, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Theory and Methodology of Preschool Education Department O. Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Ukraine, e-mail: vitalion482@gmail.com

Arsen Konoplia, recipient of the second (Master's) level of Higher Education, specialty 012 Preschool Education, O. Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Ukraine, e-mail: arsenkonoplia@gmail.com

The review article is devoted to the analysis of the quality of preschool education, a categorical-conceptual approach to understanding the essence of the concepts of «quality of education», «quality of Preschool Education» and «safe educational environment».

It is outlined that geopolitical challenges determine the urgent need to create a safe educational environment. In order to understand the problems and prospects of organizing the educational process by pedagogical workers for the youngest citizens of the state, it is necessary to consolidate the efforts of specialists in the field of Preschool Education in order to solve strategic tasks for further development in this area.

It is summarized that turbulent realities, in particular the challenges associated with the Russian-Ukrainian war, regulate new requirements for the organization of the educational process in preschool education. The psycho-emotional state of children, the requests of customers of educational services (parents and persons replacing them), families who have suffered as a result of armed aggression, as well as the need to modify educational programs to the conditions of martial law require special knowledge, adaptation strategies and psychological and pedagogical support from teachers. The authors note that ensuring the quality of Preschool Education in wartime has a legislative basis, namely: ensuring the right to education, which is decisive for the individual and society as a whole. Ensuring the quality of Preschool Education is considered not only as an administrative task, but also as a socio-cultural responsibility, which should be based on a comprehensive approach taking into account the challenges of today, the need for multidisciplinary support and strategic planning in conditions of instability. We have verified that within the sample of institutional institutions (preschool educational institutions), approaches to the quality of the educational process vary, and with martial law, «quality» remains a rhetorical remark.

Keywords: *preschool children, quality of education, war, psychological state, challenges, security, educational environment.*

Авторський внесок кожного із співавторів: Любива В. В. – 50%, Конопля А. І. – 50%

Стаття надійшла до редакції / Received 01.08.2024

Прийнята до друку / Accepted 25.10.2024

Унікальність тексту 90,25 % («StrikePlagiarism» ID 330074693)

© Любива Віталіна Вячеславівна, Конопля Арсен Ігорович, 2024.